

SODALICJA MARIAŃSKA UCZENNIC GIMNAZJUM I LICEUM IM. A. MICKIEWICZA WE LWOWIE PROWADZONA PRZEZ O. TEOFILA TYRANKIEWICZA

Początki Sodalicii Mariańskiej sięgają XVI wieku. W 1563 r. Jan Leunis, świeżo wyświęcony kapłan Towarzystwa Jezusowego, założył na terenie kolegium jezuickiego w Rzymie stowarzyszenie (łac. sodalitas), którego pierwszych członków stanowili najzdolniejsi i najgorliwsi uczniowie tejże placówki. Młody Jezuita wytyczył dla sodalicii 4 podstawowe cele: szczególne nabożeństwo i cześć Maryi, samoświęcenie, apostołstwo wśród bliźnich oraz obrona Kościoła. Pierwszy z wymienionych punktów wynikał ze szczególnej pobożności i miłości jaką darzył Leunis Niepokalaną Dziewicę. Uważał, że tylko przez pośrednictwo Maryi człowiek może się duchowo udoskonalić i pociągnąć swoim przykładem innych¹.

Pierwsze grupy sodalicyjne powstałe w rzymskim kolegium otrzymały zaszczytny tytuł „Prima Primaria” i miały stanowić w przyszłości najwyższą instancję dla wszystkich tego typu jednostek. Początkowo organizacja grupowała w swoich szeregach głównie kolegiastów jednak z czasem zaczęła obejmować swoim zasięgiem wszystkie stany i środowiska. Duchową opiekę nad Kongregacją (nazwa używana zamiennie z Sodalacją) sprawowali jezuici. Ważnym momentem w dziejach Sodalicii było ogłoszenie przez Grzegorza XIII bulli *Omnipotentis Dei*, co miało miejsce 5 grudnia 1584 r. Poprzez owy dokument papież erygował Sodalicję „Prima Primaria” czyniąc ją niejako „matką” i podporządkowując jej wszystkie nowo powstałe oddziały kongregacji².

¹ Z. Rymarówna, *Przewodnik Sodalicii Mariańskich w Polsce*, Kraków 1997, s. 17, 18, 169; J. W. O'Malley, *Pierwsi Jezuiti*, tłum. B. Stęczek, Kraków 2007, s. 283, 284, 517.

² Z. Rymarówna, *Przewodnik Sodalicii Mariańskich*, s. 23; F. Kwiatkowski, *Sodalicia Mariańska w służbie Kościoła*, Kraków 1935, s. 12, 13, 31.

Od pierwszych lat swego istnienia członkowie Sodalicii prowadzili zakrojoną na szeroką skalę działalność charytatywną. Przejawem tego była: pomoc chorym, odwiedzanie więźniów, wsparcie materialne dla chorych czy niesienie pomocy ofiarom klęsk żywiołowych.

Priorytetem była jednak praca apostołska i obrona wiary katolickiej, co miało szczególne znaczenie w dobie reformacji oraz w epoce oświecenia. Dzięki temu Sodalicja cieszyła się wyjątkowym uznaniem w oczach hierarchii kościelnej. Papieże, kardynałowie i biskupi nie tylko podkreślali zasługi stowarzyszenia w dziele szerzenia chrześcijaństwa, ale również obdarzali go różnymi przywilejami.

Kasacja zakonu jezuitów, której dokonał Klemens IV w encyklice *Dominus ac Redemptor* z 21 lipca 1773 r. znacząco wpłynęła również na aktywność stowarzyszenia. Organizacja pozbawiona swych duchowych przewodników przeszła pod opiekę innych zakonów lub duchowieństwa diecezjalnego. Część oddziałów przestała istnieć. Reaktywowany w 1814 r. zakon nie był w stanie zapewnić wystarczającej liczby kapłanów, którzy poprowadziliby stowarzyszenie. W związku z powyższym generał zakonu zwrócił się z prośbą do papieża Leona XIII o możliwość przyłączenia do rzymskiej sodalicii oddziałów erygowanych poza klasztorami jezuickimi. Ojciec święty wyraził zgodę. Spowodowało to utratę przez sodalicję jednego z jej głównych przymiotów czyli elitarności. Kongregacja stała się organizacją o charakterze masowym³.

Za kolejny ważny punkt w dziejach stowarzyszenia należy uznać ogłoszenie przez Piusa IX dogmatu o Niepokalanym Poczęciu Maryi. Wskutek tego liczba erygowanych, w latach 1855-1920, oddziałów zwiększyła się prawie pięciokrotnie (w stosunku do lat 1584-1854) i osiągnęła prawie 33 tys.⁴.

Po zakończeniu II wojny światowej zrodziła się potrzeba ponownego zdefiniowania roli Sodalicii Mariańskiej w aktualnej sytuacji społeczno-politycznej. Tego zadania podjął się Pius XII w Konstytucji Apostolskiej *Bis saeculari* poświęconej w całości Sodalicii. Ojciec święty zaakcentował konieczność dochowania wierności „ustawom, duchowi i instytucjom” organizacji. Następnie określił rolę biskupa diecezjalnego oraz moderatora w życiu stowarzyszenia. Podkreślona

³ Z. Rymarówna, *Przewodnik Sodalicii Mariańskich*, s. 29, 30.

⁴ J. Rostworowski, *Przewodnik Sodalicii Mariańskich złączonych kanonicznie z Archisodalicją Rzymską zwaną Prima Prima Primaria*, Warszawa 1946, s. 13.

została również nieodzowność powrotu do elitarnego charakteru stowarzyszenia. Jako główny cel wskazał apostołstwo. Zakończenie dokumentu stanowi wezwanie iż wspomniane zalecenia mają obowiązywać „po wieczne czasy”⁵.

Podczas obrad Rady Głównej Światowej Federacji Kongregacji Mariańskich, które odbyły się w październiku 1967 r., dokonano zmiany nazwy stowarzyszenia. Sodalicję Mariańską zastąpiła Wspólnota Życia Chrześcijańskiego, a miejsce Maryi jako głównego punktu odniesienia zajęły Ćwiczenia Duchowe św. Ignacego Loyoli. Decyzje te wywołały sprzeciw części środowisk związanych z kongregacją. Ich niezadowolenie wzbudziła przede wszystkim rezygnacja z maryjnego charakteru stowarzyszenia. Zostało to uznane wręcz za zdradę Soboru, Papieża, a w końcu Kościoła⁶.

Pierwszą Kongregację na terenie Rzeczypospolitej powołano do życia w 1574 r. w Braniewie. Po niej powstały kolejne m.in. w Poznaniu, Wilnie, Płocku, Lublinie w Sandomierzu oraz w Kaliszu. W okresie 1574-1772 założono w Polsce ok. 200 oddziałów gromadzących ok 20 tys. osób⁷. Rozbiory i kasata jezuitów nie pozostały bez wpływu na istnienie Sodalicji. Restrykcyjna polityka władz rosyjskich oraz kościoła prawosławnego wobec wszelkich organizacji polskich, a szczególnie katolickich zmusiła sodalicje do działania w konspiracji. Wynikiem tego jest znikoma ilość dokumentacji dotyczącej funkcjonowania kongregacji na terenie zaboru rosyjskiego.

Trochę lepiej wyglądała sytuacja w zaborze pruskim. Na uwagę zasługuje działalność powstałej w 1860 r. w Poznaniu Kongregacji Dzieci Maryi, która m.in. organizowała rekolekcje stanowe, zakładała bractwa kościelne, a także prowadziła katechizację wśród najmłodszych. Wspomniane rekolekcje zaowocowały powstaniem 4 Sodalicji Nauczycielek, Sodalicji Pań, a także Sodalicji uczennic. W 1905 r. w zaborze pruskim działało 20 Kongregacji⁸.

Stosunkowo szeroki zakres swobód obywatelskich jakim cieszyła się ludność polska w zaborze austriackim spowodował, że również omawiana organizacja mogła rozwinąć swą działalność, choć nie bez pro-

⁵ Z. Rymarówna, *Przewodnik Sodalicji Mariańskich*, s. 36-39.

⁶ Tamże, s. 43-44.

⁷ Tamże, s. 45, 170; M. Łacek, *Katechizm Sodalicji Mariańskich*, Warszawa 2006.

⁸ Z. Rymarówna, *Przewodnik Sodalicji Mariańskich*, s. 173.

blemów. Pierwsze oddziały Sodalicii powstają w latach 30-tych XIX w. kolejno w Tarnopolu, Sączu i Lwowie. Potem następuje kilkudziesięcioletni przestój spowodowany m. in. wypędzeniem jezuitów z Galicji w 1848 roku. Lata 80-te i 90 przyniosły nieznaczne ożywienie w działalności Kongregacji, jednak prawdziwy rozkwit miał miejsce na początku ubiegłego stulecia. Wystarczy wspomnieć, że o ile w 1897 r. istniało na terenie zaboru austriackiego tylko 7 Sodalicii to w 1910 r. było ich już 117 (najwięcej nauczycielskich i uczniowskich). Członkowie Kongregacji zorganizowali 2 Kongresy Mariańskie kolejno we Lwowie (1904) i w Przemyślu (1911). Od 1896 r. rozpoczęto wydawanie czasopisma *Sodalis Marianus* stanowiącego organ stowarzyszenia⁹.

Okres międzywojenny stanowi czas dalszego rozkwitu maryjnych hufców. Już w październiku 1927 r. podczas Zjazdu Katolickiego, który odbył się w Poznaniu uchwalono specjalną rezolucję, w której wezwano do popularyzacji Sodalicii Mariańskiej na terenie całej Polski. 2 lata później w Krakowie, w celu polepszenia koordynacji poszczególnych oddziałów, zostaje zawiązany Krajowy Sekretariat Sodalicii Mariańskich w Polsce. Sodalisi angażują się w różne przedsięwzięcia np. udział w Akcji Katolickiej, stowarzyszeniach młodzieżowych, stowarzyszeniach robotniczych. Aby poprawić czytelnictwo, szczególnie wśród biedniejszych warstw, zakładane są biblioteki uliczne a także w szpitalach. Propaguje się też wartościowe książki i czasopiśma. Sodalisi podróżują po całej Polsce, przede wszystkim po terenach wiejskich, z referatami o charakterze kulturalno-społecznym. W połowie lat 30-tych XX wieku liczba zarejestrowanych Sodalicii w Polsce sięga 1500, a liczba członków 100 tys.¹⁰.

Wybuch wojny przerywa tę ekspansję. Większość Sodalicii zaprzestaje aktywności zewnętrznej, natomiast działalność wewnętrzna przybiera bardziej kameralny i konspiracyjny charakter. Sodalisi, wychodząc naprzeciw, aktualnej sytuacji, podejmują pracę w szpitalach, opiece społecznej, a także akcjach dożywiania i dokształcania osieroconych dzieci.

Po zakończeniu wojny Sodalicia podjęła na nowo działalność, która trwała zaledwie kilka lat. Wskutek decyzji władz państwowych o konieczności rejestracji członków każdej nowo powstałej organizacji Episkopat zawiesił działalność organizacji katolickich. Po ponad 30 latach,

⁹ Tamże, s. 50, 204, 212.

¹⁰ Tamże, s. 55-65.

w 1980 r., prymas Wyszyński wyraził zgodę na reaktywację stowarzyszenia. Specjalnie powołana Krajowa Konsulta opracowała nowe zasady, jakimi miała kierować się organizacja. Za oficjalną datę rozpoczęcia działalności reaktywowanego stowarzyszenia uznaje się 6 grudnia 1983 r., kiedy to prymas Glemp zadekretował opracowane i przedłożone mu przez Krajową Konsultę „Zasady Ogólne Sodalicii Mariańskich w Polsce”¹¹.

Z grona Sodalicii wyszło wiele wybitnych postaci, przede wszystkim kilkudziesięciu świętych, a wśród nich: Franciszek Salezy, Alfons Liguori, Wincenty a Paulo, Teresa od Dzieciątka Jezus czy Bernadetta Soubirous Sodalisami w młodości było kilkunastu papieży m. in. Leon XIII, Pius IX, Jan Paweł II, a także Benedykt XVI. Sodalisami byli królowie: Zygmunt III Waza, Władysław IV, Jan Kazimierz, Michał Korybut Wiśniowiecki oraz Jan III Sobieski. Sodalicje wydały na świat wielu wodzów jak: Karol Chodkiewicz, Stefan Czarniecki, Stanisław Żółkiewski, Kazimierz Pułaski czy wreszcie generał Józef Haller¹².

Bogaty materiał źródłowy zgromadzony w Archiwum Prowincji OO. Bernardynów w Krakowie, a dotyczący Sodalicii Mariańskiej Uczennic Gimnazjum i Liceum im. A. Mickiewicza we Lwowie pozwala bliżej przyjrzeć się jej działalności. Z zasobów tych można wyodrębnić 3 działy: kroniki, księgi protokołów zebrań (obejmują zebrania ogólne, orszaków oraz Sekcji Eucharystycznej), księgi ewidencyjne a także twórczość własną członkiń Sodalicii, na którą składają się księgi referatów i czasopismo „Pamiętnik” tworzone przez omawianą kongregację. Dokumenty były najczęściej sporządzane przez same sodaliski. Tylko niektóre wpisy pochodzą od opiekuna stowarzyszenia lwowskiego o. Teofila Tyrankiewicza. Wszystkie rękopisy posiadają układ chronologiczny. Zwraça uwagę systematyczność w prowadzeniu ksiąg oraz dokładna datacja poszczególnych wydarzeń. Z poszczególnych wpisów widać jak ważną rzecz dla sodalisek oraz ojca moderatora stanowiła frekwencja towarzysząca zarówno praktykom religijnym, wydarzeniom kulturalnym jak i zebraniom członkiń sodalicii. Razić może dewocyjny i nieco infantylny język opisywanych spraw,

¹¹ Tamże, s. 71-74, 77-78; M. Ł a c e k, *Katechizm Sodalicii Mariańskich*, s. 8-9.

¹² *Sodalis Marianus to znaczy...Przyjaciel Maryi*, <http://sodalicia-marianska.manifo.com/historia-sodalicii>, [dostęp: 20 września 2017]; R. M o s k a ł a, *Kim jesteśmy i czego chcemy. Rzecz o Sodalicjach Mariańskich*, Kraków 1933, s. 13.

ale wpływ na to może mieć zarówno wiek i poziom intelektualny autorów jak i środowisko, w którym działały. Trzeba jednak przyznać, że w opisywaniu otaczającej rzeczywistości nie są do końca bezkrytyczne. Potrafią dostrzec również problemy z jakimi borykało się stowarzyszenie (słaba frekwencja czy brak zaangażowania uczestniczek). Przebieg zebrań ogólnych został przedstawiony dość szczegółowo natomiast zebrania orszaków opisano raczej pobieżnie (autorkami tych relacji były młodsze sodaliski).

W okresie międzywojennym najczęściej Sodalicii Mariańskich Uczennic Szkół średnich działało we Lwowie (11). Jedną z nich powstała przy Gimnazjum i Liceum im. A. Mickiewicza prowadzonym przez Olę z Filippich-Żychowiczową. Projekt założenia nowego stowarzyszenia zrodził się wśród uczennic VII klasy gimnazjum, a jego autorkami były: Irena Tarantiuk i Stanisława Szlachetka. Pierwsza z nich przyjechała do Lwowa z Kołomyi (należała tam do sodalicii przy szkole SS. Urszulanek) we wrześniu 1927 r.¹³. Uczennice kilkakrotnie przedstawiły swój pomysł miejscowemu katechecie o. Teofilowi Tyrankiewiczowi OFM, który widząc upór i gorliwość dziewcząt odniósł się do niego pozytywnie. Ogłosił nabór do powstającej organizacji na który odpowiedziało 19 uczennic. Zapowiedziane I i II zebranie nie odbyło się jednak z, jak to podaje kronika sodalicii, nieprzewidzianych przyczyn. Działalność stowarzyszenia zainaugurowano więc 19 marca 1927 r. (źródła nie podają miejsca spotkania), w obecności o. Tyrankiewicza, który został wybrany na moderatora sodalicii oraz 16 uczestniczek. Od tej pory zebrania ogólne odbywały się co miesiąc. 30 kwietnia tegoż roku odbyły się pierwsze wybory zarządu. Na prezydentkę wybrano Irenę Tarantiuk. Wice-prezydentką została Maria Toepferówna. Pozostałe funkcje objęły: Janina Czosnykowska-sekretarka, Janina Bursztynówna-skarbniczka, Matuszewska Maria i Breiterówna Maria-delegatki¹⁴.

¹³ Archiwum Prowincji OO. Bernardynów w Krakowie (dalej: APBK), rkps XXII-h-10: „Kronika Sodalicyjna 1926-1936” Sodalicii Mariańskiej Uczennic Zakładu Olgi z Filippich-Żychowiczowej we Lwowie 1926-1942, s. 5; APBK-h-11, Kronika Sodalicii Mariańskiej Uczennic Zakładu Olgi z Filippich-Żychowiczowej we Lwowie (od r. 1946 w Krakowie) 1939-1948, s. 1-2; APBK, rkps XXII-h-16: Kronika Sodalicii Mariańskiej przy Gimnazjum i Liceum Żeńskim im. A. Mickiewicza we Lwowie 1927-1929, s. 1; APBK, rkps RGP-k-179: T. Tyrankiewicz, *Dzieje dwóch Sodalicii Mariańskich pw. NMP – Królowej Polski i błog. Bronisławy przy kościele OO. Bernardynów we Lwowie i Krakowie 1926-1949*, s. 1.

¹⁴ APBK, rkps XXII-h-10: „Kronika Sodalicyjna 1926-1936”, s. 6-7; W kolejnych

Kongregację mariańską erygowano 17 lipca 1927 r., a agregacji do rzymskiej Prima Primaria dokonano 6 VI 1927 r. Patronką Sodalicji została Maryja Królowa Korony Polskiej oraz św. Bronisława¹⁵. Każda uczestniczka, aby otrzymać zaszczytny tytuł sodaliski rzeczywiście musiała przejść przez dwa etapy: aspirantury (1 rok) i kandydatury (1 rok). Po zaliczeniu egzaminu i przeczytaniu dwóch wybranych lektur kandydatka otrzymywała ryngraf i stawała się sodaliską rzeczywistą¹⁶. Przez pierwszych pięć lat działalności Kongregacji nie stworzono wyraźnych struktur organizacyjnych. Przełomowym okazał się rok 1932, kiedy zarząd Sodalicji podjął decyzję o stworzeniu: Kółek Mariańskich oraz Senioratu. Kółka Mariańskie to kiluosobowe zespoły złożone z uczennic młodszych klas gimnazjum (I-III). Stanowiły one niejako podbudowę dla Sodalicji. Stawiały sobie za cel przygotowanie i zasilenie jej przyszłych kadr. Do ich obowiązków należało m.in. opracowywanie referatów oraz czytanie artykułów o tematyce religijnej i społecznej. Powierzono im również sprawę misji (zbieranie znaczków pocztowych i stanioli oraz wysyłanie ich do placówek misyjnych oraz prenumerata czasopism misyjnych)¹⁷.

Pod koniec czerwca 1932 r. w klasztorze SS. Dominikanek we Lwowie odbyły się rekolekcje zamknięte dla członkiń Sodalicji. Wzięło w nich udział 8 maturzystek. Na zakończenie rekolekcji (29 VI) zorganizowano uroczyste śniadanie, na którym zastanawiano się jak wykorzystać doświadczenie i potencjał intelektualny absolwentek opuszczających mury szkoły średniej. Owocem tego spotkania było powołania Koła Senio-

latach stanowisko prezydentki pełniły następujące uczennice: Danuta Litwińska (1928/29), Izabela Spaczyńska 1929/30 i 1930/31), Maria Kostkiewicz (1931/32), Kazimiera Gatuszkówna (1934/1935), Czesława Ridler (1935/1936), Anna Hordyńska (1936/1937), Maria Cielewicz (1937/1938), Janina Skwarczewska (1938/1939), Janina Turbówna (1939-1943 ?), Hanna Moskaluk (1944/1945, 1946-1949), Jadwiga Matwijczuk (1945/1946).

¹⁵ APBK, rkps XXII-h-10: „Kronika Sodalicyjna 1926-1936”, s. 8; APBK, rkps XXII-h-11: Kronika Sodalicji Mariańskiej, s. 13; APBK, rkps XXII-h-16: Kronika Sodalicji Mariańskiej, s. 7.

¹⁶ APBK, rkps XXII-h-26: Księga protokołów Sodalicji Mariańskiej przy Gimnazjum i Liceum Żeńskim im. A. Mickiewicza We Lwowie 1938-1943, s. 4-5.

¹⁷ APBK, rkps XXII-h-11: Kronika Sodalicji Mariańskiej, s. 261; APBK, rkps XXII-h-16, Kronika Sodalicji Mariańskiej, s. 77, 381-386; APBK, rkps XXII-h-28: Kronika Sodalicji Mariańskiej Uczennic Zakładu Wychowawczo-naukowego Olgi z Filippich-Zychowiczowej we Lwowie 1939-1946, s. 79.

rek zwanego też Senioratem. Został powołany tymczasowy zarząd Koła, który po wakacjach zwołał pierwsze zebranie. Istniały obawy czy ta inicjatywa spotka się ze zrozumieniem wśród sodalisek, zważywszy na nowe obowiązki jakimi obarczone były osoby po egzaminie dojrzałości. Te obawy nie do końca potwierdziły się gdyż inauguracyjne zebranie zgromadziło 16 dziewcząt. Ustalono, że zebrania ogólne jak i zebrania zarządu Koła odbywać się będą raz w miesiącu. W swoich najlepszych latach seniorat liczył nawet 46 członkiń, jednak w ciągu pierwszej dekady liczba ta oscylowała wokół kilku do kilkunastu osób.

Seniorki angażowały się przede wszystkim w działalność formacyjną prowadzoną wśród młodszych koleżanek należących do Kółek Mariańskich, Orszaków czy Sekcji Eucharystycznej. W latach 1934-1937 brały udział w prowadzeniu audycji „Radio chorym” prowadzonym przez Polskie Radio Lwów, pełniąc dyżury w studiu, ale też chodząc na wywiady. Grupa senierek udzielała się także jako sanitariuszki w szpitalu¹⁸.

Ilustracja 1. Pierwszy zarząd Sodalicii Mariańskiej we Lwowie, kwiecień 1927 r. (W środku siedzi o. Teofil Tyrankiewicz – modertor SM; po jego prawej stronie Irena Tarantiuk – I prezydentka SM we Lwowie)

¹⁸ APBK, rkps XXII-h-16: Kronika Sodalicii, s. 381-386

W wyniku postanowień Zjazdu Delegatesk Sodalicyi Mariańskich Żeńskich Szkół Średnich, który odbył się w Krakowie w dniach 24-25 VI 1936 r., powołano do życia orszaki. Stanowiły one podstawową komórkę organizacyjną Sodalicyi i to w nich odbywała się przede wszystkim praca wychowawcza. Kongregacja lwowska liczyła kilkanaście orszaków, które gromadziły od kilku do kilkunastu uczestniczek¹⁹. Zebrania na ogół odbywały się co dwa tygodnie, choć siedem grup spotykało się co tydzień. Delegatki klasowe stojące na czele poszczególnych orszaków zobowiązane były do składania comiesięcznych sprawozdań.

Dwa razy w roku ks. moderator przeglądał szczegółowo wszystkie notatki, nanosił swoje uwagi, a następnie zdawał relację na zebraniu miesięcznym. Zachowane protokoły posiedzeń Sodalicyi Mariańskiej przy kościele OO. Bernardynów we Lwowie pozwalają przyjrzeć się przebiegowi typowego zebrania orszakowego np.:

Zebranie orszakowe z dnia 5 XI 1938 r.

Obecnych: 7

Nieobecnych: 1

1. Modlitwa.
2. Odczytanie protokołu z ostatniego zebrania.
3. Przeczytanie z katechizmu sodalicyjnego rozdziału pt. „Powstanie i rozwój Sodalicyi Mariańskiej”.
4. Przeczytanie z miesięcznika „Cześć Maryi” artykułu „Na dzień Matki Boskiej Ostrobramskiej”.
5. Odczytanie z książeczki „Święty Franciszek Salezy” kilku rozdziałów.
6. Uchwały²⁰.

Wybuch wojny, a co za tym idzie migracje ludności i straty osobowe, wyraźnie wpłynął na działalność organizacji. Szeregi Sodalicyi mocno się przerzedziły. Doskonale obrazuje to sytuacja z, założonymi

¹⁹ APBK, rkps XXII-h-11: Kronika Sodalicyi Mariańskiej, s.84-88; APBK, rkps XXII-h-16, s. 253, 425-433; APBK, rkps XXII-h-26: Księga protokołów Sodalicyi Mariańskiej, s. 4-5, 11-12.

²⁰ APBK, rkps XXII-h-25: Protokoły posiedzeń Sodalicyi Mariańskiej przy kościele OO. Bernardynów we Lwowie (orszak kl. II a) – pod kierownictwem o. Teofila Tyrankiewicza 1938-1939, s. 7-8.

Tab. 1 Stan osobowy Sodalicji Mariańskiej we Lwowie
w latach 1926-1944

Rok szkolny	Aspirantki	kandydatki	Sodaliski rzeczywiste	Razem
1926/1927	12	6	1	19
1927/1928		60	37	252
1928/1929	31	27	45	103
1929/1930	27	22	30	79
1930/1931	42	30	35	107
1931/1932	23	40	37	100
1932/1933	26	36	26	88
1933/1934	24	26	34	84
1934/1935	50	18	24	92
1935/1936	52	27	34	111
1936/1937	33	36	42	111
1937/1938	27	28	58	113
1938/1939	49	20	56	125
1939/1940	23	20	25	68
1940/1941	20	16	24	60
1941/1942	22	20	18	60
1942/1943	14	23	24	61
1943/1944	11	21	28	60
1944/1945	43	9	22	74
1945/1946	15-19	11-27	12-20	38-66

Źródło: APBK, rkps XXII-h-9: Sodalicja Mariańska Uczennic Zakładu Wychowawczo-Naukowego Olgi z Filippich-Żychowiczowej we Lwowie 1931-1945, passim; APBK, rkps XXII-h-16: Kronika Sodalicji Mariańskiej, s. 411; APBK, rkps XXII-h-28: Kronika Sodalicji, s. 161; APBK, rkps RGP-k-179: Dzieje dwóch Sodalicji Mariańskich, s. 53 a.

we wrześniu 1939 r. Kółkami Różańcowymi. Na początku istniało 10 zespołów różańcowych liczących w sumie 43 członkinie. Pod koniec roku szkolnego 1939/40 liczba ta spadła do 5 kółek gromadzących 23 osoby²¹.

Kongregacja praktycznie zaprzestała działalności zewnętrznej. Obrzędy religijne oraz zebrania ogólne zostały pozbawione uroczystej oprawy i przybrały bardziej kameralny charakter. Pomimo tych ograniczeń stowarzyszenie cały czas prowadziło intensywną działalność wewnętrzną skupiając się przede wszystkim na płaszczyźnie duchowej. Obok wspomnianych Kółek Różańcowych powołano do życia Sekcję Eucharystyczną. Miało to miejsce 29 sierpnia 1940 r. W inauguracyjnym zebraniu wzięło udział 17 sodalisek wraz z prezydentką Janiną Turbówną, 4 seniorkami oraz o. Tyrankiewiczem. Jako główny cel sekcja stawiała sobie pogłębienie więzi z Jezusem Eucharystycznym poprzez uczestnictwo w procesjach teoforycznych, adoracje indywidualne a także lekturę duchową. W ramach sekcji odbywały się kwadransy eucharystyczne, czyli krótkie medytacje przed Najświętszym Sakramentem, a także Godziny Uwielbienia. Członkinie sekcji pomagały również w reperacji bielizny kościelnej oraz w strojeniu ołtarza²².

Zakończenie wojny i związana z nim zmiana sytuacji geopolitycznej spowodował masowy wyjazd mieszkańców Lwowa na zachód. Z tego powodu od marca do września 1945 r. sodalicję opuściło 30 uczestniczek. Ojciec Teofil Tyrankiewicz przeczuwając zapewne dalsze ubytki personalne, a także rychłą likwidację klasztoru wystosował list do gwardiana konwentu krakowskiego o. Romualda Gustawa. Oto jego treść:

Wielce Czcigodny Ojciec Kustoszu!

Zwracam się z bardzo serdeczną prośbą, by raczył na jakiś czas przygarnąć naszą gromadkę spod błękitnego sztandaru Niepokalanej pod swoją opiekę i zezwolić jej gromadzić się w cieniu bł. Szymona z Lipnicy grobu od czasu do czasu na swe ćwiczenia sodalicyjne, tak jak tu we Lwowie gromadziły się u grobu bł. Jana z Dukli przez lat 18 z górą.(...)W tej chwili chodzi głównie o naszą gromadkę mariańską,

²¹ APBK, rkps XXII-h-28: Kronika Sodalicii Mariańskiej, s. 3.

²² APBK, rkps XXII-h-26: Kronika Sodalicii Mariańskiej, s. APBK, rkps XXII-h-27: Sprawozdania z posiedzeń Sodalicii Mariańskiej przy Gimnazjum i Liceum Żeńskim im. Adama Mickiewicza we Lwowie 1938-1946; APBK, rkps XXII-h-28: Kronika Sodalicii Mariańskiej, s. 162-164.

którą oddaje jako filię lwowskiej drużyny pod opiekę dobrego serca W. Cz. O. Kustosza załączając najserdeczniejsze pozdrowienia.

Lwów 15 X 1945 r.

Szczerze oddany o. Teofil²³

Ojciec Gustaw pozytywnie odniósł się do tej prośby i niespełna dwa miesiące później 9 XII 1945 r. w rozmównicy stradomskiego klasztoru odbyło się pierwsze spotkanie sodalisek przybyłych z miasta nad Pełtwią. Obecnych było 10 osób. Pierwszym opiekunem tej grupy został o. Hieronim Wyczawski. Następnie ową funkcję, aż do przyjazdu o. Tyrankiewicza, powierzono o. Fidelisowi Kędzierskiemu²⁴. Tymczasem we Lwowie omawiana sodalicja powoli kończyła swą działalność. Ostatnie zebranie wspólne kongregacji miało miejsce 13 kwietnia 1946 r., a 25 kwietnia o. Tyrankiewicz odprawił ostatnią Mszę św. dla członkiń stowarzyszenia. Następnego dnia Ojcowie Bernardyni opuścili lwowski klasztor. Dwa miesiące później, z powodu wyjazdu ostatnich członkiń, rzeczona sodalicja przestała istnieć²⁵.

Sekcję lwowską Sodalicji Mariańskiej przy kościele OO. Bernardynów w Krakowie erygował kardynał Stefan Sapiecha 17 X 1946 r, natomiast 17 I 1947 r. dokonano agregacji tejże do Prima Primaria w Rzymie. W skład podwawelskiej kongregacji wchodziły: kółko mariańskie, 4-6 orszaków, seniorat (starszych i młodszych) oraz sekcja członkiń zamiejscowych. Trzyletni okres działalności sekcji w podwawelskiej świątyni nie zaznaczył się niczym szczególnym. Na uwagę zasługuje I Zjazd Członkiń Sodalicji Mariańskiej we Lwowie zorganizowany w Krakowie w dniach 1-2 IX 1946 r. z okazji XX-lecia stowarzyszenia, w którym wzięło udział 30 sodalisek miejscowych oraz 28 przyjezdnych. Ostatnim akcentem działalności Sodalicji było poświęcenie sztandaru, ufundowanego przez rodziców dziewcząt, dokonane w październiku 1949 r. W tymże roku zgodnie z poleceniami władz państwowych Kuria Księzęco-Metropolitalna zawiesiła działalność krakowskiej kongregacji²⁶.

²³ APBK, rkps XXII-h-11: Kronika Sodalicji Mariańskiej, s. 188-189.

²⁴ Tamże, s. 269-270; APBK, rkps I-a-6: Kronika klasztoru OO. Bernardynów w Krakowie 1941-1959, s. 54.

²⁵ APBK, rkps XXII-h-11: Kronika Sodalicji Mariańskiej, s. 199-203. APBK, rkps RGP-k-179: T. Tyrankiewicz, *Dzieje dwóch Sodalicji Mariańskich*, s. 51.

²⁶ APBK, rkps XXII-h-11: Kronika Sodalicji Mariańskiej, s. 249, 332; APBK, rkps XXII-h-28: Kronika Sodalicji, s. 335, 469.

Tab. 2 Stan osobowy sodalicii Mariańskiej w Krakowie w latach 1945-1949

Rok szkolny	Hospitantki (sodaliski zamiejscowe)	Aspirantki	Kandydatki	Sodaliski rzeczywiste	Razem
1945/1946	–	4	3	12	19
1946/1947	24	33	13	?	70
1947/1948	11	33	13	16	73
1948/1949	–	10	20	10	40

Źródło: APBK, rkps XXII-h-11: Kronika Sodalicii Mariańskiej, s.270, 332; APBK, rkps XXII-h-28: Kronika Sodalicii, s. 354-355, 399, 469; APBK, rkps RGP-k-179: T. Tyrankiewicz, Dzieje dwóch Sodalicii Mariańskich, s. 70, 72, 83.

Przy tej okazji należy wspomnieć też, że wiele dziewcząt po opuszczeniu Lwowa i osiedleniu się w różnych rejonach Polski wciąż prowadziło aktywną pracę sodalicyjną przyłączając się do miejscowych sekcji lub zakładając nowe. Przykładem może tu być Maria Gulewicz, której starania doprowadziły do założenia sodalicii w Miliczu. Janina Turbówna została prezydentką sodalicii akademickiej we Wrocławiu-Pilzycach. Zaangażowała się tam w dzieło renowacji miejscowego kościoła, który został zniszczony wskutek działań wojennych. Przewodniczyła także Krucjacie Eucharystycznej i prowadziła katechizację dzieci. W mieście nad Odrą powstały również dwie inne sodalicie, w których funkcję prezydentek powierzono lwowiankom: Teresie Wasiecznyńskiej i Janinie Winiarskiej. Tę zaszczytną funkcję pełniły również dziewczęta w następujących miastach: Bytom, Prudnik, Kłodzko, Jędrzejów, Gliwice. Z powyższych danych można wnioskować, że kilkanaście lat formacji prowadzonej w ramach sodalicii przyniosło określony efekt²⁷.

Życie religijne Sodalicii lwowskiej wyznaczały różne patronalne święta. Już 1 września, czyli na początku roku szkolnego składano hold św. Bronisławie-patronie stowarzyszenia. Szczególną czią cieszyl się wśród sodalisek św. Józef, nie tylko jako Oblubieniec Maryi,

²⁷ APBK, rkps XXII-h-11: Kronika Sodalicii Mariańskiej, s. 265-266; APBK, rkps XXII-h-28: Kronika Sodalicii Mariańskiej, s. 351-352.

Ilustracja 2. Sodalicja Mariańska w Krakowie, lipiec 1946 r.
W środku, siedzą od lewej: o. Fidelis Kędzierski – moderator Sodalicji marzec-kwiecień 1946 r., o. Teofil Tyrankiewicz – moderator Sodalicji 1926-1949, o. Hieronim Wyczawski – moderator Sodalicji 1945/46
(Wszystkie sodaliski na prezentowanej fotografii pochodzą ze Lwowa)

ale też patron dnia założenia organizacji. Kolejnymi postaciami otaczanymi kultem był św. Stanisław Kostka-patron młodzieży, św. Jan z Dukli i bł Szymon z Lipnicy (w Krakowie). Wszystkie wspomniane święta miały swój określony przebieg. Poprzedzała je najczęściej nowenna lub triduum. Samej uroczystości towarzyszyła akademie lub poranek wypełniony okolicznościowymi przemówieniami, śpiewem pieśni oraz deklamacją wierszy a także prezentacja referatów poświęconych danemu świętemu.

Wyjątkową cześć odbierała oczywiście Najświętsza Maryja Panna. W II niedzielę maja odbywał się „Dzień Maryjny” obchodzony przez wszystkie sodalicje lwowskie co roku w innym kościele. Niezależnie od tego każda sodalicja świętowała ów dzień we własnym gronie Jak wyglądał program pokazuje zapis z 14 V 1939 r.:

- hymn Sodalicji „Królowej swej”
- zagajenie – prezydentka Sodalicji
- chór „Gaude Mater Polonia”
- deklamacja zbiorowa „Litania do Matki Bolesnej”
- spektakl „Madonna”
- chór „Pozdrowienie wiosny” Moniuszki – „Błyszczą Gwiazdki”
- referat „Matka Boska w pieśni polskiej”
- chór „O Gospodzie”
- polonez A-dur Chopina
- deklamacja „W górę serca”
- hymn „My chcemy Boga”²⁸.

Wszystkie święta maryjne obchodzono bardzo uroczyście, a szczególnie 8 grudnia-Niepokalane Poczęcie NMP. W tę uroczystość, podobnie jak w Dzień Maryjny, odbywał się obrzęd przyjęcia aspirantek do grona kandydatek, natomiast kandydatki po otrzymaniu ryngrafu wstępowały w szeregi sodalisek rzeczywistych. Sodaliski zobowiązane też były do indywidualnego kultu maryjnego poprzez odmawianie Różańca, Litanii Loretańskiej oraz budowanie ołtarzyków poświęconych Maryi we własnych domach.

Aby pogłębić swą religijność, a także czerpać inspiracje do pracy nad sobą jak również podejmowania wielu ciekawych inicjatyw sodaliski prenumerowały czasopisma o treści religijnej. Największą popu-

²⁸ APBK, rkps XXII-h-16:Kronika Sodalicji Mariańskiej, s. 327-328.

larnością cieszył się miesięcznik – organ Sodalicji Uczennic Szkół Średnich „Cześć Maryi”. Poza tym czytano inne pisma sodalicyjne jak „Sodalis Marianus” czy „Pod znakiem Maryi”, „Głos misji zagranicznych” i „Orędowniczek Eucharystyczny”. Czytano również czasopisma nie związane z działalnością organizacji jak: „Posłaniec Serca Jezusowego” czy „Głos Karmelu”, a także wydawane po wojnie przez działaczy katolickich periodyki budzące jednak pewne wątpliwości w środowiskach kościelnych z racji pewnej uległości wobec władz komunistycznych jak: „Słowo Powszechne”, „Tygodnik Powszechny”, „Dziś i jutro” oraz „Tygodnik Warszawski”. Znalazienie się tych ostatnich w orbicie zainteresowań sodalicyjki może świadczyć zarówno o otwartości jej członkiń na środowiska czy poglądy odbiegające nie raz od tradycyjnego nauczania Kościoła lub z faktu, że były to pozycje nowe i ich linia programowa nie została dostatecznie zgłębiona²⁹.

W styczniu 1929 r. zorganizowano loterie fantową. Fundusze uzyskane z loterii przeznaczono na zakup kilkunastu książek, co stało się załącznikiem biblioteki lwowskiej kongregacji. Po dziesięciu latach biblioteka liczyła już ponad 300 dzieł. Przeważającą część księgozbioru stanowiły żywoty świętych m. in. Jana z Dukli, Dominika, Jadwigi – królowej, Stanisława Kostki, Franciszka Salezego, Kazimierza Królewicza, Dominika Savio i innych. Uważna analiza protokołów zebrania ogólnych stowarzyszenia dostarcza wiedzy o problemach dotyczących czytelnictwa, z jakimi borykali się jego opiekunowie. Na zebraniu, które odbyło się 27 XI 1938 r., o. Tyrankiewicz zwracał uwagę, że na 180 sodalisek tylko niespełna 30 regularnie prenumeruje wspomniane wyżej czasopisma, natomiast podczas posiedzenia odbytego 15 I 1939 r. moderator ubolewał, że z biblioteki korzysta zaledwie 40 dziewcząt, a powinno 100³⁰.

Poruszając powyższy temat nie sposób nie wspomnieć o Wystawie Pism Religijnych zorganizowanej w dniach 28-30 X 1934 r., przez Sodalicyję Zakładu Olgi z Filippich-Żychowiczowej w. Wystawa stanowiła część składową Akademii ku czci Chrystusa Króla w Roku

²⁹ APBK, rkps XXII-h-16: Kronika Sodalicyjki Mariańskiej, s. 271; APBK, rkps XXII-h-28: Kronika Sodalicyjki Mariańskiej, s. 46.

³⁰ APBK, rkps XXII-h-11: Kronika Sodalicyjki Mariańskiej, s. 5-6; APBK, rkps XXII-h-26: Kronika Sodalicyjki, s. 5, 32, 42; APBK, rkps XXII-h-22: I. Katalog biblioteki Sodalicyjki Mariańskiej przy Gimnazjum i Liceum Żeńskim im. A. Mickiewicza we Lwowie, II. Ewidencja sodalisek korzystających z biblioteki 1935-1938, passim.

jubileuszowym 1900-letniej rocznicy Odkupienia świata. Ponad 100 wydawnictw z całej Polski nadesłało swe pisma. Najwięcej bo ok. 200 egzemplarzy udostępniła redakcja „Rycerza Niepokalanej”. Wystawa została podzielona na 4 grupy

- dla małych dzieci,
- dla starszej młodzieży,
- dla studentów,
- dla dorosłych.

O wystawie pisały popularne ówczesne gazety jak: lwowska „Gazeta poranna”, „Kurier Warszawski” czy „Gazeta Kościelna”. Zaszczycił ją swą obecnością abp Józef Teodorowicz wraz z ks. Leonem Isakowiczem kanonikiem Kapituły Archikatedry obrządku ormiańskiego we Lwowie³¹.

Szerokim echem odbiła się również wystawa zorganizowana z okazji Zjazdu Sodalicii Mariańskich Żeńskich Szkół Średnich we Lwowie, która odbyła się w dniach 28 i 29 czerwca 1939 r. na terenie w/w zakładu. Swój dorobek zaprezentowało wówczas 48 sodalicii z całej Polski. Ocena struktury organizacyjnej poszczególnych jednostek umożliwiła ekspozycja ksiąg ewidencyjnych, protokołów, kronik. Natomiast zapoznanie się z twórczością własną przybyłych sodalicii stało się możliwe dzięki prezentacji różnego rodzaju gazetek stworzonych przez rzeczony jednostki. Zgromadzony zasób fotografii w postaci albumów dotyczących uroczystości o charakterze religijnym, ale też imprez rozrywkowych czy wycieczek pomógł uświadomić zebranym, że życie w Sodalicii nie ogranicza się tylko do wymiaru religijnego, lecz ma też charakter towarzyski³².

Lektura książek i czasopism o charakterze religijnym pobudzała sodaliski do twórczości własnej. Nieodłączny element zebranych ogólnych, orszakowych, akademii czy poranków stanowiły referaty. Zachowane księgi referatów pozwalają przyjrzeć się tematyce tychże prac. Pojawiały się zagadnienia obejmujące działalność samej organizacji np. „Sodalicia Mariańska ostoją katolickich ideałów i siła do ich realizacji”,

³¹ APBK, rkps XXII-h-10: Kronika Sodalicii Mariańskiej, s. 76-79; APBK, rkps XXII-h-16: Kronika Sodalicii, s. 119, 125, 129.

³² *Sprawozdanie z Wystawy sodalicyjnej we Lwowie*, [w:] „Cześć Maryi”, miesięcznik Sodalicii Mariańskich Uczennic Szkół Średnich w Polsce, r. 18(1939), nr 1, s. 12-14; APBK, rkps XXII-h-10: Kronika Sodalicii Mariańskiej, s. 215-223.

„Lektura religijna i jak ją Sodaliczka ma realizować”. Wiele referatów opisywało żywoty św. przede wszystkim Maryi, a także św. Bronisławy, królowej Jadwigi, Andrzeja Boboli czy św. Stanisława Kostki. Poruszano wiele aktualnych problemów religijno-społecznych np. kwestie liberalizmu, socjalizmu, masonerii i zagrożeń z nich płynących³³.

Po wspomnianej wcześniej wystawie prasowej Sodaliczka zaczęła wydawać „Sodalicyjną Gazetkę Ścienną”, której cele sformułowano w 3 punktach:

- zainteresowanie całego ogółu młodzieży katolickiej bieżącymi sprawami katolików w Polsce i na świecie,
- wywołanie zrozumienia znaczenia pracy katolickiej
- wyrobienie żyłki dziennikarskiej u sodalisek.

Pierwszy numer czasopisma ukazał się 12 lutego 1938 r. i był poświęcony Piusowi XI. Początkowo czasopismo wydawane było w dwu egzemplarzach, a od r. szkolnego 1938/1939 w trzech³⁴.

W latach 1942-1946 lwowskie stowarzyszenie wydawało miesięcznik „Pamiętnik” koncentrujący się przede wszystkim na życiu liturgicznym Kościoła (w sumie ukazało się 45 numerów).

L.p.	Rocznik	Ilość wydanych numerów	Ilość egzemplarzy (miesięcznie)
1.	1942/1943	12	20
2.	1943/1944	12	15
3.	1944/1945	12	12
4.	1945/1946	6	12
Razem		42	59

Źródło: APBK, rkps XXII-h-28: Kronika Sodaliczki Mariańskiej, s. 227.

³³ APBK, rkps XXII-h-21: Księga referatów Sodaliczki Mariańskiej przy kościele OO. Bernardynów we Lwowie 1934-1941, s. 150-155; APBK, rkps XXII-h-23: Księga referatów Sodaliczki Mariańskiej przy kościele OO. Bernardynów we Lwowie 1936-1941, s. 7-14, 34-35, 38-40; APBK, rkps XXII-h-24: Księga referatów „Koła Seniorek” Sodaliczki Mariańskiej przy kościele OO. Bernardynów we Lwowie 1936-1941, s. 84-87, 89-92.

³⁴ APBK, rkps XXII-h-16: Kronika Sodaliczki Mariańskiej, s. 284-286, 293-294, 307; APBK, rkps XXII-h-26: Kronika Sodaliczki Mariańskiej, s. 6-7; APBK, rkps XXII-h-28: Kronika Sodaliczki Mariańskiej, s. 46-47.

„Pamiętnik” miał formę cienkiej broszurki liczącej dwadzieścia kilka stron. Jego stałym punktem był Kącik Eucharystyczny zawierający zwięzłą refleksję, często w formie poetyckiej, dotyczącej Eucharystii. W pozostałych artykułach autorki przedstawiały na ogół sylwetki świętych, dzieliły się refleksją na temat aktualnych świat kościelnych lub udzielały wskazówek jak realizować w życiu codziennym ideały Sodalicji³⁵.

W sierpniu 1944 r. każda członkini orszaku została zobowiązana do prowadzenia „Dziennika Maryjnego”, w którym co tydzień miała notować postępy i uchybienia w życiu duchowym. Projekt ten został wznowiony po przeniesieniu kongregacji do Krakowa. Natomiast w lipcu 1946 r. zaczął ukazywać się „Biuletyn Maryjny”. Zamieszczano w nim dyrektywy moderatora, terminarz najważniejszych wydarzeń, a także krótkie omówienie spraw bieżących. W „Biuletynie” znalazła się również korespondencja z sodaliskami rozproszonymi po całej Polsce.

Ważnym elementem działalności Sodalicji była współpraca z misjami. W tym celu, w październiku 1928 r. powołano sekcję misyjną. Sekcja utrzymywała stały kontakt z dwoma misjonarzami bernardyńskimi: o. Gerardem Piotrowskim i o. Feliksem Herrmanem. Pierwszy z nich pracował początkowo na placówce w Charbinie, a następnie, w 1930 r., został wysłany do Sachalina. Drugi z wymienionych pracował na Sachalinie gdzie w maju 1938 r. został wybrany prefektem apostołskim. W ramach pomocy materialnej kongregacja organizowała zbiórki pieniężne, a także wysyłało znaczki pocztowe, obrazki, modlitewniki czy różańce. Misjonarze sprzedawali znaczki miejscowej ludności, a dochód z nich przeznaczano na bieżące potrzeby³⁶.

Istotną gałąź aktywności stowarzyszenia stanowiła praca charytatywna. W ramach pomocy najbardziej potrzebującym sodaliski otaczały opieką ubogie rodziny dostarczając im co miesiąc paczki żywnościowe, pomagały znaleźć zatrudnienie bezrobotnym. Zaangażowały się również w pomoc dla niewidomych. W tym celu organizowano np. wieczorki

³⁵ APBK, rkps XXII-h-11: Kronika Sodalicji Mariańskiej, s. 215; APBK, rkps XXII-h-28: Kronika Sodalicji Mariańskiej, s. 107, 144-145, 224-235.

³⁶ APBK, rkps XXII-h-16: Kronika Sodalicji Mariańskiej, s. 22, 187-189, 314; APBK, rkps XXII-h-26: Księga Protokołów Sodalicji Mariańskiej, s. 6, 50, 68; APBK, rkps XXII-h-28: Kronika Sodalicji Mariańskiej, s. 28.

poetyckie, z których dochód przeznaczony był na zakup tablic Brail'a, na których grupa dziewcząt przepisywała książki dla ociemniałych³⁷.

Jak to zostało wcześniej zaznaczone kongregacja borykała się też z pewnymi problemami. Jednym z nich była niska frekwencja na zebraniach miesięcznych. Podczas spotkania delegatek klasowych, które odbyło się 8 stycznia 1939 r. o. Tyrankiewicz zwrócił uwagę, że 55 sodalisek nie wzięło udziału w ani jednym spotkaniu³⁸. Tą kwestię poruszyła również w swoim referacie Maria Kostkiewicz, pełniąca funkcję prezydentki latach 1931/32. Autorka podkreśla, że problemem jest nie tylko niska frekwencja, nie przekraczająca 50%, ale także wkradająca się w serca dziewcząt oziębłość. Według Kostkiewicz przynależność do organizacji niektórych uczestniczek miało tylko charakter zewnętrzny. Kierowały nimi bardziej względy towarzyskie lub opinie opiekuna niż rzeczywista potrzeba duchowej przemiany. Aby temu zaradzić prezydentka proponowała solidny rachunek sumienia mający na celu odkrycie przyczyny wyżej wymienionego stanu³⁹.

Powyższe zagadnienie domaga się szerszego opracowania, które jak dotąd nie powstało. W przedstawionym artykule podjęto jedynie próbę spojrzenia na działalność Kongregacji Mariańskiej poprzez konkretny przykład, aby ukazać jego specyfikę i odrębność. Sodaliczka Mariańska, poprzez swoje dzieło pozostawiła trwałe piętno zarówno w Kościele jak i w świecie. Nie dobrze by się stało gdyby została zapomniana.

³⁷ APBK, rkps XXII-h-11: Kronika Sodaliczki Mariańskiej, s. 272; APBK, rkps XXII-h-16: Kronika Sodaliczki Mariańskiej, s. 137, 266-267, 290, 311, 338; APBK, rkps XXII-h-11: Kronika Sodaliczki Mariańskiej, s. 2, 7, 31.

³⁸ APBK, rkps XXII-h-25: Protokoły posiedzeń Sodaliczki Mariańskiej przy kościele OO. Bernardynów we Lwowie 1938-1939, s. 23, 28; APBK, rkps XXII-h-26: Księga Protokołów Sodaliczki Mariańskiej, s. 38.

³⁹ APBK, rkps XXII-h-18: Referaty Uczennic sodaliczki Mariańskiej przy kościele OO. Bernardynów we Lwowie 1931-1934, s. 6-17.

Bibliografia

Źródła

Archiwum Prowincji OO. Bernardynów

- I-a-6**, Kronika klasztoru OO. Bernardynów w Krakowie 1941-1959.
- XXII-h-9**, Sodaliczja Mariańska Uczennic Zakładu Wychowawczo-Naukowego Olgi z Filippich-Żychowiczowej we Lwowie 1931-1945.
- XXII-h-10**, „Kronika Sodalicyjna 1926-1936” Sodaliczji Mariańskiej Uczennic Zakładu Olgi z Filippich-Żychowiczowej we Lwowie 1926-1942.
- XXII-h-11**, Kronika Sodaliczji Mariańskiej Uczennic Zakładu Olgi z Filippich-Żychowiczowej we Lwowie (od r. 1946 w Krakowie) 1939-1948.
- XXII-h-16**, Kronika Sodaliczji Mariańskiej przy Gimnazjum i Liceum Żeńskim im. A. Mickiewicza we Lwowie 1927-1939.
- XXII-h-18**, Referaty Uczennic Sodaliczji Mariańskiej przy kościele OO. Bernardynów we Lwowie 1931-1934.
- XXII-h-21**, Księga referatów Sodaliczji Mariańskiej przy kościele OO. Bernardynów we Lwowie 1934-41.
- XXII-h-22**, I. Katalog biblioteki Sodaliczji Mariańskiej przy Gimnazjum i Liceum Żeńskim im. a. Mickiewicza we Lwowie. II. Ewidencja sodalisek korzystających z biblioteki 1935-1938.
- XXII-h-23**, Księga referatów Sodaliczji Mariańskiej przy kościele OO. Bernardynów we Lwowie 1936-1941.
- XXII-h-24**, Księga referatów „Koła Seniorek” Sodaliczji Mariańskiej przy kościele OO. Bernardynów we Lwowie 1936-1941.
- XXII-h-25**, Protokoły posiedzeń Sodaliczji Mariańskiej przy kościele OO. Bernardynów we Lwowie (orszak kl. II a) – pod kierownictwem o. Teofila Tyrankiewicza 1938-1939.
- XXII-h-26**, Księga protokołów Sodaliczji Mariańskiej przy Gimnazjum i Liceum Żeńskim im. A. Mickiewicza we Lwowie 1938-1943.
- XXII-h-27**, Sprawozdanie z posiedzeń Sodaliczji Mariańskiej przy Gimnazjum i Liceum Żeńskim im. A. Mickiewicza we Lwowie 1938-1946.
- XXII-h-28**, Kronika Sodaliczji Mariańskiej Uczennic Zakładu Wychowawczo-Naukowego Olgi z Filippich Żychowiczowej we Lwowie 1939-1948.
- RGP-k-179**, T. Tyrankiewicz, Dzieje dwóch Sodaliczji Mariańskich pod wezwaniem N. Maryi Panny – Królowej Polski i błog. Bronisławy przy kościele OO. Bernardynów we Lwowie i Krakowie 1926-1946-1949.

Opracowania

- Sprawozdanie z Wystawy sodalicyjnej we Lwowie*, [w:] „Cześć Maryi”, miesięcznik Sodaliczji Mariańskich Uczennic Szkół Średnich w Polsce, r. 18 (1939), nr 1.

- Sodalitas Marianus to znaczy... Przyjaciel Maryi*, <http://sodaliczja-marianska.manifo.com/historia-sodaliczji> [dostęp: 20 września 2017].
- Moskała R., *Kim jesteśmy i czego chcemy. Rzecz o Sodaliczjach Mariańskich*, Kraków 1933.
- Łacek M., *Katechizm Sodaliczji Mariańskich*, Warszawa 2006.
- Rymarówna Z., *Przewodnik Sodaliczji Mariańskich w Polsce*, Kraków 1997.
- O'Malley J. W., *Pierwsi Jezuiti*, tłum. Bogusław Steczek, Kraków 2007.
- Rostworowski J., *Przewodnik Sodaliczji Mariańskich złączonych kanonicznie z Archisodaliczją Rzymską zwaną Prima Prima Primaria*, Warszawa 1946.

PIOTR KAMIŃSKI

**SODALICJA MARIAŃSKA UCZENNIC I LICEUM
IM. A. MICKIEWICZA WE LWOWIE
PROWADZONA PRZEZ O. TEOFILA TYRANKIEWICZA**

Streszczenie: Celem niniejszej publikacji jest zwrócenie uwagi na działalność organizacji katolickiej, dzisiaj już nieco zapomnianej, lecz kiedyś święcącej triumfy jaką jest Sodaliczja Mariańska. Powstałe w XVI wieku stowarzyszenie stawiało sobie za cel: szerzenie szczególnego nabożeństwa i kultu Najświętszej Maryi Panny, samo uświęcenie oraz pracę apostołską w swoim środowisku. Funkcjonująca początkowo, jedynie wśród uczniów kolegów jezuitkich, Sodaliczja zaczęła stopniowo obejmować ludzi wszystkich stanów i środowisk. Wystarczy wspomnieć, że sodalisami byli zarówno rzemieślnicy, urzędnicy czy nauczyciele jak i królowie, magnaci i szlachta. Sodaliczja poprzez intensywną pracę apostołską, wychowawczą oraz charytatywną położyła ogromne zasługi przede wszystkim w kwestii szerzenia i obrony wiary chrześcijańskiej, ale też podnosząc poziom moralny i materialny poszczególnych społeczeństw.

W powyższym artykule poddano analizie Sodaliczję Mariańską, która działała przy Zakładzie Wychowawczo-Naukowym Olgi z Filippich-Żychowiczowej we Lwowie, a następnie w Krakowie w latach 1926-1949. Owa organizacja pozostawiła po sobie dość sporą dokumentację co pozwoliło przede wszystkim ocenić jej strukturę i stan osobowy, a także, powstałe w trakcie działalności problemy. Organizacja prowadziła swą działalność w trzech różnych okresach historii Polski: międzywojennym, II wojny światowej oraz początkach PRL. Wymuszało to niej zmianę specyfiki funkcjonowania i konieczność adaptacji do nowej sytuacji społeczno-politycznej.

Słowa kluczowe: Sodaliczja Mariańska, katolickie organizacje młodzieżowe w okresie międzywojennym, Bernardyni, Teofil Tyrankiewicz OFM, życie religijne we Lwowie.

**MARIAN SODALICE OF FEMALE STUDENTS OF I HIGH SCHOOL
OF A. MICKIEWICZ IN LVIV RUN BY FR. TEOFIL TYRANKIEWICZ**

Abstract: The aim of this paper is to pay attention to the activity of a catholic organization which is a bit forgotten today, but was extremely famous by the name of Marian Sodalice. A society founded in XVI century pursued following objectives: spreading Marial cult and piety, self-perfecting and apostolic labor in one's environment. The Sodalice operated at first only among pupils of Jesuits' colleges, but with the passage of time embraced people of all strata and environments. Its members were both craftsmen, clerks, teachers as well as kings, magnates and noblemen. By intense apostolic labor the Sodalice amply contributed to spreading and defending Christian faith and to raising society's moral and material level.

In this paper, a Marian Sodalice was examined which was active at the Educational and Didactic Department of Olga Żychowiczowa nee Filippi in Lviv and later on (1926-1949) in Cracow. The organization left behind many documents, which allowed to evaluate it's structure, human resources and problems which arose during its activity. It operated in three different periods of Polish history: inter-war, WWII and the outset of PPR. Such circumstances made it necessary to change its *modus operandi* and adapt to the new socio-political situation.

Key words: Marian Sodalice, Youth catholic organization in the interwar period, Bernardines(Ordo Fratrum Minorum Regularis Observantiae), Teofil Tyrankiewicz OFM, religious life in Lviv.

Translated by Dominik Jemielita

